

Környezetvédelem és a helyi tanterv

A káposztásmegyeri Kordován téren

1990. február elején költöztem a káposztásmegyeri Kordován térre. A téli időszak ellenére is megállapíthattam, hogy a telep zöld területei nagyon különböző állapotban vannak. Sok a gondozatlan vagy máris tönkretett terület. A helyzet a még rendezés alatt álló Kordován téren volt a legrosszabb, mert itt még folyt az építkezés. A díszburkolat már elkészült, de a nem fedett területeken ott maradt az építési törmelék. Hamarosan szertefoszlott a terület rendezésével kapcsolatos reményem, amikor kiderült, hogy az akkor még Fővárosi Tanács a területrendezésre biztosított összeget visszavonta. Korábbi tanulmányomban egy iskolakoncepciót fogalmaztam meg. Ennek megírására a lakótelepen tapasztaltak is ösztönöztek. Akkor merült fel bennem a gondolat, hogy a tanulmány bizonyos elemeit a gyakorlatban is megvalósítsam.

Első gondolatom az volt, hogy ahol ennyi ember lakik, találok olyanokat, akik hajlandók segíteni abban, hogy a házak között tiszta, rendezett, növényekkel (fákkal, bokrokkal, virágokkal) beültetett zöld területeket hozzunk létre. A munkatársak felkutatása érdekében felvettem a kapcsolatot a helyi közösségekkel (a Zöld Párttal, a római katolikus egyházközséggel, a Káposztásmegyeri Közösségek Kerekasztalával és az egyik tanítónővel, aki környezetvédelemmel foglalkozott és aki később a „Homoktövis” Környezetvédelmi Oktatóközpont vezetője lett). Ezek a kapcsolatok azonban nem bizonyultak kielégítőnek.

A környezetvédelmi munka hat éve

Az egyik szálon azért el tudtam indulni. A IV. kerületi Polgármesteri Hivatal Kommunális Osztályának parkfenntartásért felelős előadójával igen jó és tartós kapcsolatom alakult ki. Ez a kapcsolat hat éve tart, és egymás elgondolásait és problémáit egyre jobban megismerve mind gyümölcsözőbbé válik. Az ő segítségével, 1990-től kezdve, magányosan vágtam bele a munkába. Az első teendő az volt, hogy a rendezetlen közterületről a már 9–10 hónapja itt lakók által kihordott szemetet el kellett távolítani. Az FKfV területileg illetékes telepének vezetője, aki a Zöld Pártot is szervezte Káposztásmegyeren, segítségemre volt: a takarításhoz és a szemet tárolásához eszközöket biztosított (talicska, lapát, konténer). Ezenkívül illegálisan felhasználtam az építővállalatnak a téren elhelyezett konténereit is. Mintegy húsz órai munkával sikerült a teret négy konténernyi háztartási hulladéktól megszabadítani. Ebben az évben történt néhány, korántsem elegendő lépés az illetékes építővállalat részéről is a tér rendbehozatalára (a durva építési törmelék elszállítása, a szomszédos Mogyoródi partak környékéről származó, parkosításra alkalmatlan kék agyag elterítése). Ettől kezdve a téren szétszóródó szemet eltakarítását kisebb-nagyobb megszakításokkal folyamatosan végeztem és végzem. Ehhez a munkához nem sikerült segítőköt találnom. Ez a tevékenység évenként 300 órát vesz igénybe.

1991-ben kilenc facsemetét kaptam abból az 1990-es készletből, amelyet a helyi Zöld Párt vezetője szerzett be még díjmentesen a Pilisi Parkerdő Gazdaságtól. Ezekből négy eredt meg. Kettőt fiatalon kitörtek, egy évekig senyvedett, egy pedig szépen fejlődik. Ez az öt éves platán a tér legnagyobb fája és egyben jelképe is az itt folyó munkának.

1992-ben felvettem a kapcsolatot a terület általános iskolájával. Közös benyújtottunk egy pályázatot a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítványhoz. A pénzt – százezer forintot – az iskola környezeti nevelésének támogatására kértük. Ez volt a kérhető maximum. Kaptunk harmincezret. Írásbeli szerződéskötés nem történt, de szóban megállapodtunk az igazgatónő által megnevezett, az iskolakertért felelős tanárral, hogy az összeg felét könyvjutalom formájában azok a gyerekek kapják, akik a legtöbbet teszik a Kordován tér rendjéért. Az iskolától 600 óra teljesítését vártam. (Erről az akcióról számoltam be az Iskolakultúra 3. évfolyamának 13–14. számában.) Az illetékes tanár szervezett is két alkalommal takarítási akciót, az egyikre hat, a másikra két gyerek jött el. Az

összes teljesített munkaórák száma nagy jóindulattal nyolc volt. Az újabb kudarc érlelte meg bennem a gondolatot, hogy valami más megoldást kell keresnem. 1992–93-ban szerveztem meg a Kordován tér Baráti Kör (KOTBAK) környezetvédő szervezetet. Az elképzelésem az volt, hogy egy áttekinthető közvetlen kapcsolaton alapuló szervezet jöjjön létre. A KOTBAK esetében ez 5 ház, 17 lépcsőház, 760 lakás és kb. 2000 személy, akiknek a fele gyermek vagy fiatalkorú. Ez az egység volt a szervezés alapja. Úgy gondoltam, hogy mindenki felismeri, hogy a környezet tisztaságának, épségének megőrzése és ápolása elemi érdek, és legalább a családok ötven százaléka egy napi munkával vagy évi

néhány száz forinttal segíti a cél elérését. Ez esetben azokat a feladatokat, amelyeket az önkormányzat anyagi hiányában nem tud a parkfenntartó vállalattal megoldatni, mi majd el tudjuk végezni. Az eredeti tervzetben a parkban szükséges öntözésen, fűnyírásoson kívül a rongálás és a szemetelés megelőzését is fontosnak tartottam. Valamilyen parkóri szervezetet szerettem volna létrehozni. Ez az elképzelés nem valósult meg. A szervezetbe összesen huszonketten jelentkeztek.

1992 őszén történt meg a terület ideiglenes rendezése. Ez azt jelentette, hogy az építési törmelékréteg egy részét elvitték és annak helyét 10–20 cm vastag termőfölddel takarták le. A későbbi munkálatok bizonyították, hogy vastagabb törmelékréteg maradt, mint amennyit elvittek. Nem történt meg az, amit a kerület főépítésze úgy fogalmazott meg, hogy a tereprendezés első lépése a felvonulási terület talajának eltávolítása 50 cm vastagságban. Világos, hogy a kiültetett fák és cserjék egészséges fejlődéséhez ma is hiányoznak a szükséges feltételek. A feltöltött területet októberben fűvesítették. Az egy-két hét múlva bekövetkezett szokatlanul száraz hideg miatt csak a terület kisebb részén kelt ki a mag. A tavaszi utánvetés a száraz, meleg április miatt volt eredménytelen. Ehhez hozzájárult még az is, hogy az általános iskola tanulói, rövidítve az iskolához vezető utat, az egyik földdarabon átlós irányban több méter széles utat tapostak.

1993 tavaszára esett a KOTBAK első akciója. Az önkormányzattól kapott harminc darab fát és hatvan darab cserjét ültettük el. Az akcióban tizenötven vettek részt. Nyáron kaptunk még százhusz darab cserjét, de az ültetéssel megbízott vállalat brigádvezetője a megállapodás ellenére önkényesen határozta meg az ültetés helyét, előzőleg nem egyez-

---

1991-ben kilenc facsemetét kaptam abból az 1990-es készletből, amelyet a helyi Zöld Párt vezetője szerzett be még díjmentesen a Pilisi Parkerdő Gazdaságtól. Ezekből négy eredt meg. Kettőt fiatalon kitörtek, egy évekig senyvedett, egy pedig szépen fejlődik. Ez az öt éves platán a tér legnagyobb fája és egyben jelképe is az itt folyó munkának.

---

tetett velünk. A kiültetett bokrok fele 1993–94 telén tönkrement – ám nem az időjárás zordsága, hanem elsősorban egynémely családok gyermekeinek vandál pusztítása következtében (ágak letördelése, átgázolás a területen stb.).

1993 nyarán kérésünkre, az általunk megjelölt helyekre az önkormányzat 12 darab kosaras szeméttárolót helyeztetett ki, amelyekre később csikktartó is került. A rákövetkező évben történt meg előzetes egyeztetés alapján a terület parkosítása. A parkosítás előtt szükségessé vált a korábban elültetett és még megmaradt bokrok átültetése. Ma ezek a már említett platán mellett a tér legszebb díszei.

Annak ellenére, hogy kértem a lakótársakat javaslataik megtételére, szinte egyedül kellett döntenem a lakóközösséget érintő kérdésekben (hol és mennyi játszótér legyen, milyen felszereléssel stb., pedig a lakók legnagyobb része fiatal házaspár).

Miután a fűvesítés megtörtént, és később – a parkosítás befejezése után – is, a KOTBAK a tizenhét lépcsőházban felhívásokat függesztett ki a park épségének és tisztaságának megőrzése érdekében. Kezdetben a helyzet újszerűsége még féken tartotta a renitensebb lakókat is, de később olyan gátlástalanul közlekedtek, mintha a tér most is csak építési törmelékkel fedett terület volna. Az

eredmény: az elültetett cserjék harmada tönkrement.

1995-ben az önkormányzat a civil szervezetek támogatására pályázatot írt ki, melyen 250 000 forintot kaptunk. Ennek jelentős része – 200 000 Ft – akácdorongból készült védőkerítésre ment el, 30 000-ért 180 darab cserjét vásároltunk és 20 000 forintot kaptak a kerítés építésében részt vevők gyermekeik táboroztatásának elősegítésére. Az eredmény nem maradt el, noha azóta is előfordul az új ültetvényben csekély mértékű rongálás.

Ebben az évben szintén sikeresen pályáztunk az önkormányzatnál: 100 000 forintot kaptunk felszerelés vásárlására. A pénzből fűnyírógépet, valamint öntözőcsövet vettünk kocsival, illetve két szórófejjel és a szükséges tartozékokkal együtt. A házunk (320 lakás) intézőbizottsága már több mint 10 000 forinttal támogatott bennünket. Ebből kéziszerszámokat vásároltunk, valamint szerelvényeket a meglévő öntözőcsöveinkhez. Valóban szükséges, hogy az önkormányzat által megbízott

---

1994-ben felvettem a kapcsolatot országgyűlési képviselőnkkel is.

Ennek eredménye, hogy a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium tájékoztató szolgálatától megkapom a havonta megjelenő rendezvénynaplót. A környezetvédelmi törvénnyel kapcsolatban 150 aláírással eljuttattam hozzájuk a közparkok rendjének szabályozására vonatkozó javaslataimat. Mivel ezek túl konkrétak voltak, a törvényben nem jelenhettek meg, de az önkormányzatok környezetvédelmi szabályzataiban feltétlenül helyet kellene kapniuk a javaslataimban megfogalmazott normákhoz hasonlóaknak.

---

parkfenntartó vállalat munkáját kiegészítsük. Náluk egy-egy munkaitem egész Újpest 1 200 000 m² fűvesített területére vonatkozik. Így nem megoldható, hogy mindenhová a legalkalmasabb időben jussanak el. Négy alkalommal van fűnyírás és kétszer kapálás. Ez nem elegendő. Itt jegyzem meg, amikor sor kerül a kapálásra, falusi néni dolgozók nagyon gondos és szép munkát végeznek. Az öntözés vízdíját, ha nehezen is, de állja az önkormányzat. Nyilvánvalóan azért, mert erre és ilyen következetességgel csak mi vállalkozunk, és a teljes kiadáshoz képest ez nagyon csekély összeget tesz ki. Amivel nincs gondunk, az a szeméttárolók hetenkénti rendszeres ürítése.

Az elmondottak alapján úgy tűnik, hogy a KOTBAK létrehozása hasznos gondolat volt. Tevékenységünk eredményességét jelzi az általunk gondozott terület és a többi tíz-

emeletes ház körül elterülő park közötti különbség is. Amit mi gondolunk, a tisztaságot illetően máris túlszámolja a fővárosban kiemelten gondozott parkokat is (Margitsziget, Városliget stb.). A zöld területek minősége az eltelt rövid idő ellenére határozottan javul és megvan a remény arra, hogy néhány éven belül látvány tekintetében is eléri az említett parkok színvonalát, esetleg túl is szárnyalja azokat.

1994-ben felvettem a kapcsolatot országgyűlési képviselővel is. Ennek eredménye, hogy a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium tájékoztató szolgálatától megkaptam a havonta megjelenő rendezvénynaptárt. A környezetvédelmi törvénnyel kapcsolatban 150 aláírással eljuttattam hozzájuk a közparkok rendjének szabályozására vonatkozó javaslataimat. Mivel ezek túl konkrétak voltak, a törvényben nem jelenhettek meg, de az önkormányzatok környezetvédelmi szabályzataiban feltétlenül helyet kellene kapniuk a javaslataimban megfogalmazott normákhoz hasonlóknak.

Legutolsó, 1996-os kísérletem az volt, hogy anyagilag érdekeltté tegyem a szülőket. Olyanokat kerestem, akik vállalnának feladatokat, ha a KOTBAK részben vagy egészében megtérítené a gyermekeikkel kapcsolatos iskolai és kulturális kiadásait. Felhívásomat az iskola útján juttattam el a szülőkhöz, de gyakorlatilag semmi visszhangja nem volt.

Közben kevés időm és energiám jutott a KOTBAK szervezeti megerősítésére. Az idén visszaesett a tagdíjfizetési hajlandóság. Lényegében csak azokkal van kapcsolat, akik anyagi támogatás helyett érdemi munkát végeznek. Jelenleg öten vagyunk, akiknek a munkájára lehet számítani. További hat fő lakása vagy üzlete közelében rendszeresen gondoz egy-egy kis zöld területet. Három fő akciós tevékenységbe vonható be szombati napokon. A szimpatizánsok száma nagy. Számszerűen ugyan nem meghatározható, de a különböző rokonszenv-megnyilvánulásokból erre lehet következtetni. A következő hónapok legfontosabb teendője lesz, hogy a szimpatizánsok köréből a tagság létszámát növeljük.

A lakótelep környezeti problémái

Anyagi és személyi feltételek hiányából adódó problémák

A döntő probléma, hogy az önkormányzatoknak szűkösek az anyagi lehetőségeik. Például egy huszonötzres lélekszámú lakótelep számára soknak hangzik a húszmillió forintos ráfordítás. Ha azonban meggondoljuk, hogy ebből a pénzből történik az esetleges új igények kielégítése (új játszóterek, labdapályák stb. létesítése), továbbá hogy az építési munkákat és a karbantartást egy olyan vállalat végzi, amelynek igen nagy a működési költsége, akkor valójában ennek az összegnek csupán a töredéke jut a felmerülő feladatok megoldására és a fejlesztésekre. Ha ugyanis mintegy 300 000 m² zöldterületet száraz időben is öntöznek, akkor négyzetméterenként kb. 200 mm esőnek megfelelő vizet kellene a területre juttatni, s így a vízdíj költsége önmagában is 6 millió forint lenne. Azért említettem ezt a példát, mert a pénztelenség legsúlyosabb következménye, hogy a fű nyár közepére mindenütt kiszárad, csak a szárazságtűrő gyomok virítanak szigetként, zölden a száraz fű között. Kétségtelen, ez a helyzet a karbantartónak kedvez. Egyrészt a nyári kaszáláskor sokkal rövidebb időt kell egy négyzetméternyi fű nyírására fordítani, másrészt ha a fűvet folyton letaposják, az hozzájárul a teljes kipusztuláshoz. Fel lehet számolni az újratelepítés költségeit. A kiültetett fák és cserjék a vízhiány miatt nehezebben kötnek. Az újraültetés ismét a vállalatnak előnyös. Világos, hogy a pénz hiánya olyan költségeket gerjeszt, amelyek rendes körülmények között megtakaríthatók volnának.

A lakótelep közterületeinek tervezési hibáiból adódó következmény, hogy a gyalogos és autós utak tervezésekor nem vették figyelembe az optimális megközelítési útvonalakat. Ilyenkor a közlekedők kényszerpályáinak kialakítása szintén sok pénzbe kerül (400 méter kerítés ára 200 000 Ft). E tervezési hibák kijavításának másik módja a várostervező mérnök szerint a parképítés után kitaposott utak legalizálása és utólagos kiépítése. Ezt is be kell tervezni a költségekbe.

A terület elszennyeződésének megelőzése szintén anyagi probléma. A megelőzés egyik módja lehetne, hogy a parkokban minden egyes pihenőpad mellé szemétkosarat és csikk-tartót helyeznének ki. A keletkező szemét összetétele alapján legalább háromszor annyi csikk-tartóra lenne szükség, mint szemétkosárra. A Kordován téren például megfelelő a szemétkosarak sűrűsége, de a csikk-tartó nagyon kevés. Ezen feltétlenül változtatni kellene.

Nem a közparkok problémája a tömegközlekedési eszközök megállóiban elhelyezett szemétkosarak és csikk-tartók száma, de a lakótelepeken ez az előbbtől nem választható el. Jelenleg minden megállóban legfeljebb egy szeméttároló van csikk-tartó nélkül. Kivételesen ez alól a Kordován tér buszmegállója (kélt szeméttároló, két csikk-tartó). Ezeket, személyes közbenjárásomra, az FKFV Kommunális Osztályának vezetője helyeztette ki. Ennyit tudtam elérni. Az illetékesek figyelmen kívül hagyják a dohányzó utasoknak azt a szokását, hogy várakozás közben, az időt kihasználva, rágyújtanak és a busz érkezésekor a cigarettá maradványát eldobják. Az ebből eredő szemetelés megszüntetésének egyik módja lehetne, ha az oda érkező jármű ajtajaival szemben csikk-tartót helyeznének el, a megálló védőkorlátján vagy a megállóhely határán. Ha nincs védőkorlát, erre a célra alkalmas lehetne az autók szabálytalan parkolását megakadályozó oszlop is.

A rendőrségi és közterület-felügyeleti ellenőrzés az érvényben lévő rendeletek betartása érdekében nem elegendő vagy egyáltalán nincs. Eddig nem tapasztaltam, hogy a közterületi rend ellen vétőket vagy a rendelet értelmében kötelességüket nem teljesítőket figyelmeztették volna, noha sokat vagyok a téren a legkülönbözőbb napszakokban.

A lakók magatartásából adódó problémák

Először egy olyan problémát említek, amely megszűnőben van. Ez a házak hungarocell szigetelésének rongálása a gyerekek által. Amíg nem volt játszótér, addig ez állandó probléma volt. A játszótéri lehetőségek bővülésével erről a gyerekek kezdenek leszokni. Pozitív jelenség, hogy eddig a graffiti sem jött divatba nálunk.

A szemetelést az átlagosnál jóval nagyobb mértékű takarítás sem szüntette meg. Érdekes viszont, hogy az eldobált csikkek számához képest az egyéb szemét elenyésző mennyiségű. A nagyméretű szemét csak nagyon ritkán nem kerül a szemétkosárba. A legtöbb csikk a pihenőpadok, az éjjel-nappal nyitva tartó üzlet és az italbolt környékén, továbbá az OTP árkádsora alatt, az orvosi rendelő váróhelyiségének ajtaja előtt és a busz megállójában van. Eredményként könyvelhető el, hogy a csikknek mintegy a harmada a csikk-tartókba kerül. A csikk-tartó közelségének kedvező hatása érzékelhető az említett sűrűsödési pontok közelében.

A védőkerítés hasznos volt. Sajnos, teljes védelmet így sem tudtunk biztosítani. Jelenleg a kitaposás elleni egyetlen védekezés az intenzív öntözés, amellyel a terhelést próbáljuk ellensúlyozni.

A kiépített labdázóhely túlterheltsége miatt kénytelenek voltunk a füves terület egy meghatározott részén is engedélyezni a labdajátékokat.

A kutyatartók nem veszik figyelembe a tiltó táblákat. Sokszor megtörténik, hogy a kutyaikat tiltott területen futtatják. A kutya piszkát a gazdák sohasem takarítják el.

Nagy gondot jelent a lakók érdektelensége, közömbössége. Amikor közvéleménykutatást végeztem a már említett parkosítás megkezdése előtt és után (javaslatokat kértem a közterület használatával kapcsolatban), igen kevés kérdőívet kaptam vissza, s a visszakapottak információirtalma is olyan csekély volt, hogy az a döntések meghozatalához használhatatlannak bizonyult.

Javaslat a lakótelepi iskolák környezetismereti helyi tanterveikhez

A NAT-ban a természetismeret és környezetvédelem az alapfok számára az *Általános fejlesztési követelmények* címszó alatt a 11. pontként szerepel: „Mélyüljön el benne a ter-

mészet szeretete, alakuljon ki védelmének igénye, becslje meg környezetének értékeit.” A többihez viszonyítva ez az, amit az első helyen kiemelnek, mert ebben a mondatban benne van minden, ami meghatározza az ember és a természet kapcsolatát.

A felsorolt problémák sora és a kiemelt fejlesztési követelmény meghatározza azokat a feladatokat, amelyeknek egy lakótelepi iskola helyi környezetismereti tantervében szerepelniük kellene. Először is meg kellene fogalmazni azokat az együttélési normákat, amelyek betartása és betartatása biztosítja az adott körzetben a békés, nyugodt, lehetőleg konfliktusmentes együttélést és a legnagyobb érték érvényesülését: az egyén szabadságát. Ezek a normák nem határozhatók meg felülről, csak egy adott terület sajátosságai alapján. A lakótelep struktúrájától függ, hogy az iskola milyen normákat állapít meg. Egy ilyen szabály- vagy normarendszernek tartalmaznia kell a zöldterületek funkciók szerinti megosztását. Ezek a közmegegyezésen alapuló funkciók a következők:

Játszóter. Korosztályonként meghatározva. Tizenévesek nem használhatják az óvodás korú gyermekek számára rendszeresített mászókat, rugós játékokat, homokozókat, csúszdákat stb. A játszóterek közé sorolhatók azok a területek, ahol engedélyezzük a különböző labdajátékokat (például a labdajátékok számára nem a lebetonozott vagy a salakos pálya a legmegfelelőbb, hanem a gyp). A gyerekeknek átengedett gyepterületet jól elő kell készíteni és a használat során, a terhelés arányában (gyakoribb nyírással és rendszeres öntözéssel, esetleg pihentetéssel) gondoskodni kell minőségének megőrzéséről. Pihentetés esetén váltóterület kijelölése szükséges.

Napozó, illetve pihenőterületek meghatározása. ezek a füves területek más célra nem használhatók (pl. kutyasétáltatásra, -futtatásra).

Kutyasétáltató vagy -futtató helyek kijelölése. Ezek lehetnek zöldbetonnal, díszburkolattal ellátott, aszfaltozott vagy füves területek, amelyeket minden más területtől el kell különíteni.

Bicikliutak meghatározása. Ezeknek burkolt felületűeknek kell lenniük. Kerékpározásra nem megengedhető a füves területek használata.

Autóparkoló-helyek kijelölése. A kiépített parkolóhelyeken kívül szükséges lehet erre a célra egyéb burkolt felületek igénybevétele is. Ezeket úgy kell meghatározni, hogy ne zavarják az egyéb célt szolgáló közterületek használatát és ne veszélyeztessék az ott tartózkodókat.

Nem a közparkok problémája a tömegközlekedési eszközök megállóiban elhelyezett szemétkosarak és csikktartók száma, de a lakótelepeken ez az előbbtől nem választható el. Jelenleg minden megállóban legfeljebb egy szeméttároló van csikktartó nélkül. Kivétel ez alól a Kordován tér buszmegállója (kélt szeméttároló, két csikktartó). Ezeket személyes közbenjárásomra, az FKfV Kommunális Osztályának vezetője helyeztette ki. Ennyit tudtam elérni. Az illetékesek figyelmen kívül hagyják a dohányzó utasoknak azt a szokását, hogy várakozás közben, az időt kihasználva, rágyújtanak és a busz érkezésekor a cigaretta maradványát eldobják. Az ebből eredő szemetelés megszüntetésének egyik módja lehetne, ha az oda érkező jármű ajtajával szemben csikktartót helyeznének el, a megálló védőkoriátján vagy a megállóhely határán. Ha nincs védőkoriát, erre a célra alkalmas lehetne az autók szabálytalan parkolását megakadályozó oszlop is.

Egyéb szabályok:

a) A korábban ismertetett elv szerint meg kell állapítani az adott területen elhelyezésre kerülő szemétkosarak és csikktartók számát és helyét.

b) A rendőrséggel és a közterület-felügyelettel együttműködve biztosítani kell a szemelés megelőzését.

c) Egyértelműen meg kell határozni, hogy melyek azok a munkák, amelyet a területért felelős karbantartó és takarító végez, és melyek azok, amelyeket az iskola, a tanulók, a szülők és a területen esetleg működő környezetvédő szervezet lát el.

Fontos szempont a szülők és a tanulók ösztönzési rendszerének kidolgozása (pl. gondozási versenyek a legjobb zöld területért, az e munkában résztvevő tanulók vagy szülők segítése, gyermeküdültetés, -táboroztatás, tanulmányi kirándulás stb. biztosításával), az ösztönzés anyagi alapjainak megteremtése.

A helyi tantervnek tartalmaznia kell a vállalt feladatok végrehajtásának részletes rendjét, azaz:

1. a feladatok felsorolását;

2. a feladatok végrehajtásának időpontját és gyakoriságát;

3. egy-egy feladat végrehajtásának tanárfelelőseit (a végrehajtó lehet tanuló, szülő, család, az egy osztályban, egy házban vagy egymás szomszédságában lakó tanulók csoportja, esetleg egy egész osztály – utóbbi esetben a feladat ellátása gyakorlóóra keretében is történet);

4. a feladat elvégzéséhez szükséges eszközök fajtáit és számát;

5. a szükséges eszközök tárolási helyét;

6. az eszközökért felelős személyek nevét;

7. a kölcsönzések, illetve visszaszolgáltatások időpontját;

8. az eszközök javításának és karbantartásának szabályait.

Amennyiben a kérdéses területen iskolai, családi forrásból az eszközök nem állnának rendelkezésre, akkor szükségessé válik a beszerzés ütemének elkészítése, a rendelkezésre álló források megnevezése, a hiányzó források felkutatása.

Meg vagyok győződve arról, hogy egy ilyen rendszert a döntő többség meglegezővel fogadna. Megvalósulhatna a szülők és az iskola gyümölcsöző együttműködése. A gyermekek saját munkájuk eredményét sikerként élhetnék meg. Egy sajátos természeti egység közvetítésével kialakulhatna a tanulók és a természet szoros, bensőséges kapcsolata. A lakótelepi gyermekek számára a házak közötti parkok jelentik a természetet. A természethez való viszonyukat ezek a parkok határozzák meg. Ha a park elhanyagolt, piszkos és lepusztult, akkor ezt a környezetet fogják megszokni és természetesnek tartani. Az ilyen állapot azt sugallja: ilyen világban is lehet élni. Meggyőződtem arról, hogy ha a park gondozott, ők is indíttatva érzik magukat, hogy részt vegyenek a szépítési munkálatokban. Sajnos, oktatás és az iskola irányítása nélkül ez csupán szándék marad. Ezért kell az iskolának ezt a feladatot vállalnia.

Irodalom

Matavovszky Tibor: *Egy rendszerszemléletű „zöld iskola” vázlata a matematikus szemével.* Iskolakultúra, 1993. 13–14. sz., 42–50. p.

Matavovszky Tibor: *Javaslat integrált általános műveltséget adó zöld iskola létrehozására.* Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesülete /TKTE/ I. és II. nyilvános előadói konferenciájának előadásai. TKTE, Budapest, 1994, 82–84. p.

Matavovszky Tibor: *A budapesti káposztásmegyeri Bőrfestő utcai Általános Iskola és a Kordován tér Baráti Kör együttműködése az iskola körzetét alkotó lakóteleprész parkjainak, játszótereinek megőrzése érdekében.* Uo., 197–199. p.

Nemzeti Alaptanterv (NAT) tervezet. Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Budapest, 1994.